

BOEKBESPREKINGEN Grondboor & Hamer, nr. 1, jaargang 71, 2017

Het Mijnwezen in Nederlands-Oost-Indië, 1850-1950

Proefschrift van P.A.C. de Ruiter, met succes verdedigd op 28/11/2016, Universiteit van Utrecht. ISBN 978-90-70786-36-6, Flame Scientific Library 92, 2016, 311 pp.

Nederlandstalig met Engelse samenvatting.

Voor kopieën contact auteur: druiter@bart.nl

Boekbespreking door Tom J. A. Reijers (tjareijers@hetnet.nl)

Nadenkend over onze ex Oost-Indische kolonie komen verschillende zaken aan de orde:

- nog wrange contacten door gewelddadig afscheid, beschreven door Rémy Limpach in: 'De brandende kampongs van Generaal Spoor' die resulteerde in verder onderzoek en wellicht te nemen verlate regeringsverantwoording.
- een afnemende literaire traditie over 'nostalgisch tempo doeloe' (Louis Couperus, Hella Haasse) met opmerkingen over misstanden (Multatuli, Gert Oostindie), ondanks het 'ethisch reveil' vanaf begin 20^e eeuw.
- de voor Nederland winstgevende Indische cultures: thee, rubber, suiker, tabak, koffie.

In deze opsomming valt op het ontbreken van minerale grondstoffen gedolven in de 'gordel van smaragd'. Opmerkelijk voor een land dat de bakermat is van twee tot heden wereldwijd werkende mijnbouw bedrijven, Billiton en Shell. Hoog tijd daarover iets meer te willen weten. Nu mogelijk in dit voor een algemeen geïnteresseerd publiek goed toegankelijke proefschrift over zoeken naar en exploiteren van delfstoffen tussen 1850-1950 door de ambtelijke dienst: 'Het Mijnwezen'. Het ontstaan, de groei, bloei en neergang worden als volgt beschreven:

- het oprichten, functioneren en einde ervan met nadruk op Staatsactiviteiten door Nederlandse ingenieurs. Een vraag bij de verdediging van het proefschrift was: "wat deden de 'nieuwbakken ingenieurs' anders en beter dan de Inlanders al eeuwenlang deden'?"
- inzicht dat Indische mijnbouw, gesteund door aardoppervlak technieken, 'verdiept' moest worden door geologisch veldwerk, en later aarddiepte- en luchtfoto metingen.
- dat late inzicht hangt samen met terugschrikken van aanstelling van niet Nederlandse geologen in Nederlands-Oost-Indië en van trage groei van Nederlands Academisch geologisch onderwijs. Vooral door het verlies van België in 1839, waardoor eeuwenoude mijnwerkers en geologische ervaring, gedoceerd aan de universiteiten van Luik, Leuven en Gent, gebaseerd op de mijnbouwindustrie en goede ontsluitingen in de Ardennen, voor Noord-Nederland verloren gingen.

Naast dit hoofdonderwerp komen niet uitgediepte aardwetenschappelijke nevenactiviteiten in Nederlands-Oost-Indië aan bod. Van privéonderneming (o.a. olie, tin, goud mijnen), van wetenschappelijke genootschappen en expedities o.a. van KNAG en de Treub maatschappij voor Natuurkundig Onderzoek in de Nederlandsche Koloniën en sponsor (mede-)organisator van expedities en oceanografisch onderzoek (de Snellius en Siboga expedities, met marine assistentie, evenals zwaartekracht onderzoek).

In een slothoofdstuk worden schetsmatige vergelijkingen gemaakt met de contemporaine koloniën en gebieden Brits-Indië, Australië en Suriname. Die zijn onderling 'verbonden' als 'deel van Gondwana' wat vooral relevant is voor het Precambrium, dus voor ertsmijnbouw maatschappijen die uit Precambrische gesteenten erts en mineralen winnen. Deze vergelijkingen worden niet uitgediept omdat ze vallen naast het hoofddoel van het proefschrift. Ook oliewinning uit jongere gesteenten wordt niet uitgediept, ondanks persoonlijke ervaring daarmee in dat land van de auteur. Het was immers niet een activiteit van het Mijnwezen. Als de auteur zou overgaan tot het bezorgen van een handelsuitgave van zijn proefschrift zouden deze onderwerpen daar een zinvolle extra dimensie aan kunnen geven.

Het boek is vlot geschreven in verzorgd Nederlands met Engelse samenvatting. Met een uitgebreide literatuurlijst van ongepubliceerde bronnen (deels afkomstig van de voormalige Commissie voor de geschiedenis der Geologische Wetenschappen van de KNAW), en met gepubliceerde bronnen. De illustraties zijn allen nodig. Sommigen hadden scherper en/of groter afgedrukt moeten worden. In conclusie, een interessant werkstuk over een niet algemeen bekend onderwerp met ruime mogelijkheden om in uitgebreidere vorm als handelseditie te verschijnen maar ook nu al, als proefschrift, aanbevelenswaardig om kennis van te nemen, ook door amateur geologen.